

DIPLOMATICKÉ STYKY VATIKÁN – USA

Po 117 letech

Svatý stolec má normální diplomatické styky s více než 100 státy ze všech zeměpisných pásem, kultur a ras. Přinejmenším v polovině z nich je obyvatelstvo převážně nekatolické, v mnoha i nekřesťanské (muslimské, hinduistické, buddhistické, šintoistické, animistické). Tato okolnost však není na překážku spolupráci se Svatým stolcem na diplomatickém poli.

Dnem 10. ledna 1984 navázaly Spojené státy a Vatikán diplomatické styky na úrovni nunciatury a velvyslanectví. Ve skutečnosti to bylo obnovení styků, přerušovaných Spojenými státy roku 1867. Vzájemné vztahy mají dlouhou historii.

Když roku 1783 přicestovali do Paříže zástupci 13 severoamerických kolonií, aby podepsali smlouvu o ukončení války za nezávislost, předal tehdejší papežský nuncius ve Francii vedoucímu americké delegace Benjaminu Franklinovi notu, v níž jménem papeže Pia VI. blahopřál novému státu. Roku 1794 jmenoval Svátý stolec se souhlasem amerického kongresu apoštolského vikáře ve Washingtonu, Johna Carrola; byl to bratranec jednoho ze signatářů Prohlášení nezávislosti a po šesti letech se stal prvním katolickým biskupem USA v Baltimore. 1797 přišel do Říma první americký konzul a 1848 vyslanec v hodnosti zplnomocněného ministra. Roku 1865 vyslovil prezident Lincoln diplomatickou cestou přání, aby byl Američan jmenován kardinálem; stal se jím newyorský arcibiskup Sloskey. 28. února 1867 došlo k náhlému zvratu: kongres zastavil financování vyslanectví v Římě.

Toto jednostranné přerušování bylo odůvodněno podle ústavy rozlukou státu a církve a zásadní rovností všech vyznání. Tento důvod není korektní, neboť tu šlo o vnější, mezinárodní vztahy. Skutečné důvody vidí historikové dva. Existence Papežského státu se chýlila ke konci a Američané se snažili získat sympatie nového italského království. Kromě toho po válce Severu proti Jihu trvaly ve Státech vnitřní rozpory a papež Pius IX., i když se nevměšoval do vnitřních záležitostí, některé rozladil tím, že se vyslovil pro zrušení otroctví a uzavření míru. Veřejné mínění bylo také ovlivněno protipapežským postojem protestantských denominací.

Přesto všechno USA nechtěly být trvale bez kontaktu s největší morální autoritou světa. Tak např. prezident Woodrow Wilson cestou na versailleskou mírovou konferenci se v lednu 1919 zastavil v Římě, aby seznámil Benedikta XV. se svými proslulými 14 body, jimiž se měl zajistit trvalý mír. Právě 40 let nato přišel do Vatikánu druhý americký prezident, generál Eisenhower, kterého přijal Jan XXIII.

Po vypuknutí druhé světové války 1939 navázal prezident Roosevelt styky s papežem Piem XII. formou osobního zástupce se zvláštním diplomatickým pověřením. Byl jím po deset let Myron C. Tylor a jeho působení za války i po ní umožnilo mnoho cenných charitativních akcí.

Prezident Truman se pokusil obnovit řádné styky, ale narazil v kongresu, podobně jako později 1977 prezident Carter. Od Nixona (1970) trvala forma osobních zástupců prezidenta. Reaganovi pomohlo k úspěchu, že se v USA změnila mentalita obyvatelstva. Podle komentátorů zapůsobilo pokoncilní ekumenické otevření církve

a mírová aktivita posledních papežů. Nejvíce však padla na váhu, podle některých, osobní prestiž Jana Pavla II., který při své návštěvě USA vstoupil jako první papež do Bílého domu. Nechyběly ovšem i ostré protesty zejména jižních baptistů, židů a jiných.

V mezinárodní perspektivě je třeba připomenout, že Apoštolský stolec zintenzívnil v posledních dvou měsících činnost zaměřenou na zahájení jednání mezi Východem a Západem. Jan Pavel II. se obrátil 26. 10. 1983 osobními listy na Reagana a na Andropova. Později hovořil o zprostředkující aktivitě Apoštolského stolce kardinál státní sekretář Casaroli. Papež přijal 2. 12. 1983 ministra zahraničí Chňouпка a 17. 12. kardinál Casaroli velvyslance SSSR u italské vlády. Také na stockholmskou konferenci evropských zemí vyslal Svatý stolec svého delegáta.

Když 29. 11. 1983 podepisoval prezident Reagan dokument obnovující po 117 letech diplomatické styky s Vatikánem, podotkl, že to je „napravení historické anomálie“. Jeden z francouzských deníků to označil jako „čin, který usnadní boj o mír“.

Sestřih z Osservatore Romano 12. 1. a Tygodnik powszechny 22. 1. 1984